

УДК 004.03: 378.633
ББК 74.58О.В. Стецишина
м. Вінниця Україна**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У
ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖАХ**

Постановка проблеми. Ефективне функціонування ринкової економіки в Україні висуває вимоги щодо підготовки таких фахівців, котрі володіють високим професіоналізмом, здатністю приймати рішення та брати на себе відповідальність за свої дії. За статистичними підрахунками нині економічна ефективність використання знань в Україні в 4-5 разів менша за відповідний аналог у економічно розвинених країнах [3, с.104]. Зростання сучасного виробництва значною мірою залежить від ініціативи і творчого підходу до своєї праці з боку всіх учасників виробництва – робітників, інженерів, менеджерів. Кожен із них повинен мати не лише відповідну кваліфікацію, а й постійно підвищувати, вдосконалювати свої знання – організаційні, технічні, економічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти підготовки фахівців економічного профілю відображені у працях О. Аксьонова, В. Боброва, Н. Волкової, В. Лозовецької та інш.; проблеми методології і теорії комп'ютерної освіти висвітлено у працях Б. Гершунського, І. Підласого, О. Тихомирова, М. Жалдака; застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі започатковано і розвинуто в роботах В. Бикова, А. Єршова, І. Зимньої, Р. Гуревича, Н. Морзе, В. Клочка, А. Фурмана; психолого-педагогічні засади щодо використання інформаційних технологій обґрунтовано такими науковцями як Т. Гергей, М. Горський, В. Ляудіс, Н. Тализіна, С. Юдін.

Актуальність цієї статті зумовлена низкою труднощів, що виникають у викладачів у процесі впровадження інформаційних технологій у навчальний процес і врахування індивідуальних особливостей студентів щодо формування творчого мислення та розвитку їхнього творчого потенціалу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування значення інформаційного середовища в процесі підготовки майбутніх фахівців у економічних коледжах; визначення важливості комп'ютерних технологій (комп'ютерні ділові ігри) у формуванні творчих умінь, творчого мислення студентів економічних коледжів.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжні вчені вважають, що керування економічною діяльністю на 70% є мистецтвом і лише на 30% - наукою [4, с.261]. Підготовка висококваліфікованих економістів, здатних бачити і творчо розв'язувати економічні проблеми, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці, є нагальним питанням сьогодення. Одним із перспективних напрямів реформування освіти та здійснення покладених на вищу освіту завдань є впровадження сучасних інформаційних технологій на основі застосування комп'ютерних засобів навчання. Сучасні інформаційні технології використовуються за декількома напрямками: найчастіше як засіб контролю знань; у процесі ілюстрування навчального матеріалу; для проведення лабораторних практикумів із застосуванням комп'ютерного моделювання; мультимедіа-технології як засобу пояснення нового матеріалу; використання персонального комп'ютеру як засобу самоосвіти. Однак, як засвідчує практика, поки що комп'ютер не став повноцінним засобом навчання у вищій школі. Це пов'язане з тим, що:

- далеко не кожний викладач нині володіє необхідними навичками для комплексного обслуговування комп'ютерного обладнання чи для самостійної розробки навчальних засобів;
- кожний предмет має свої організаційно-методичні та змістовні особливості, згідно з якими має бути обраний момент «включення» в нього інформаційних технологій;

– коло завдань визначає предмет, у вивченні якого застосовується комп'ютер, однак технічні характеристики комп'ютера різні;

– і найголовніше. Комп'ютер не враховує індивідуальних особливостей студента, його творчий рівень і потенціал, а викладачу нині за умови високого темпу навчального процесу важко виокремити ті завдання, що відповідали б індивідуальним характеристикам.

Науково-технічний прогрес, з одного боку, прискорив науковий розвиток людства, а з іншого – загострив проблему визначення змісту навчальних предметів. У зв'язку з упровадженням інформаційних технологій у навчальний процес ця проблема набуває особливої гостроти. По-перше, проблема невідповідності темпів розвитку інформатики як науки («практичної» інформатики) і змісту навчальних предметів. Ми бачимо, як одне випереджає інше. По-друге, проблема неоднакового вихідного рівня підготовленості студентів з питань інформатики. Одні студенти через об'єктивні причини вивчали інформатику за, так званим, безмашинним варіантом і студенти, котрим довелося вивчати інформатику на фізично і морально застарілій комп'ютерній техніці. І інші, котрі навчалися в навчальних закладах, обладнаних сучасною комп'ютерною технікою (гімназії, ліцеї), відвідували спеціальні курси (операторські, програмування, підготовчі тощо) та, так звані, «домашні користувачі», тобто ті, хто має власний комп'ютер. По-третє, на жаль, має місце низька підготовка викладачів щодо диференційованого підходу до студента: повна або часткова відсутність урахування психологічних, фізіологічних та індивідуальних характеристик особистості.

Отже, вже при наявному нині інформаційному середовищі в навчальному закладі необхідно з відповідною сукупністю включених у систему особистості природних і набутих якостей, що проявляються в студента через здібності, вміння, психічні процеси, способи мислення та діяльності, дозволити йому нестандартно розв'язувати навчально-виховні завдання, набувати максимального результату в навчанні, самоорганізовуватись, з урахуванням власного творчого потенціалу та комп'ютерних програм творчо вирішувати поставлені питання. Спираючись на дослідження Д. Богоявленської, В. Моляки, С. Сисоєвої, П. Кравчука, Н. Посталука, нами визначено такі рівні творчого потенціалу студентів:

1. Високий рівень творчого потенціалу характерний для студентів, які швидко засвоюють новий матеріал, включаються в роботу, що вимагає прийняття нетипових рішень. Вони винахідливі у виборі способів і методів під час підготовки до занять; здатні до генерування нових ідей, уміють інтегрувати знання з раніше вивчених тем і загальноосвітніх предметів. Вони завжди підтримують діалог, суперечку, дискусію, вміють аргументовано доводити свою думку; в процесі самостійної роботи підходять творчо, нестандартно до виконання завдання.

2. Достатній рівень сформованості творчого потенціалу характерний для студентів, які мають у резерві необхідні творчі здібності, якості, можливості, проте не використовують їх повною мірою на заняттях. У ситуаціях, коли необхідно висловити свою думку, узагальнити матеріал, прийняти рішення, вони очікують на відповідь більш активних співрозмовників. Прояв творчих здібностей у процесі самостійного виконання домашнього завдання значно більший, ніж під час роботи в аудиторії.

3. Середній рівень сформованості творчого потенціалу є в студентів, прояв творчості яких на заняттях і в процесі виконання домашнього завдання прослідковується тільки в тому випадку, якщо завдання має цілеспрямований творчий характер. Прояв самостійності, ініціативи є ситуативним. Обережні у прийнятті рішень; намагаються долати перешкоди, але відмовляються від діяльності вже після кількох невдач. Здатні генерувати обмежену кількість гіпотез, лише подекуди висувають об'єктивно оригінальні ідеї.

4. Низький рівень сформованості творчого потенціалу мають студенти з яскраво вираженим пасивним або негативним ставленням до виконання різних творчих завдань, з

низьким рівнем самостійної дієздатності, готові працювати тільки на заняттях у колективних видах діяльності під керівництвом і контролем викладача. Ці студенти часто відмовляються виконувати завдання, що потребують самостійності. Вони не завжди розуміють суті одержаного завдання. Зауваження і критику сприймають не завжди об'єктивно, вважають факт виконання завдання більш важливим, ніж його якість.

Водночас, ми вважаємо, що важливим моментом є також урахування рівня сформованості та творчих особливостей особистості [2]:

- **теоретик-логік** характеризується здатністю до широкого узагальнення, класифікації та систематизації інформації. Цей тип студентів уміє чітко планувати свою роботу, для нього характерна висока обізнаність та інтуїція;

- **теоретик-інтуїтивіст** – це тип творчої особистості, для якої характерна здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, фантазії, творча уява. Творці цього типу – це великі винахідники, автори нових концепцій, шкіл і напрямів;

- **практик** – це тип творчої особистості, котрий завжди прагне до експериментальної перевірки своїх нових гіпотез;

- **організатор** володіє високим рівнем здібностей щодо організації колективу для розробки і виконання нових завдань. Під керівництвом таких людей створюються наукові школи і творчі групи;

- **ініціатор** – це тип творчої особистості, для якої характерні ініціатива і натхнення, особливо на початкових етапах розв'язання нових творчих завдань.

Яскравим прикладом поєднання творчого потенціалу студента та інформаційних технологій може слугувати застосування комп'ютерних ділових ігор, які не обов'язково вимагають від викладача високої кваліфікації (це залежить від типу і складності гри), дають можливість істотно скоротити непродуктивні витрати навчального часу та в силу своєї простоти підходять для масового використання. Ігри з «інтелектуальною складовою» нині називають діловими іграми третього покоління. Понад 2000 комп'ютерних ділових ігор використовується у світі: «Інвестор», «Бухоблік», «Підприємець», «Аукціон», «Менеджер», «Попит» та інш. На думку М. Козленка, однією з головних ознак ділових ігор є їх призначення: навчальні – використовуються в навчальному процесі під час підготовки фахівців, а також у системі економічної освіти; виробничі – застосовуються для вирішення реальних питань поточної діяльності або розвитку конкретного підприємства; дослідницькі – проводяться в процесі експериментування в управлінні й економіці [1].

Комп'ютерні ділові ігри (колективні й індивідуальні) найбільш наближені до реальної дійсності, оскільки роль осіб, котрі приймають рішення, належить живим людям, а не імітаторам. Більше того, вони дають можливість учасникам процесу проявити повну самостійність і кмітливість, вивчити процес з різних позицій, створювати особисті моделі вирішення завдань, проявляючи у цьому власне мислення, скоригувати певні розбіжності міжособистісного характеру (між викладачем і студентом), є поштовхом для подальшого виявлення здібностей та умінь студента у професійній діяльності.

Вміле поєднання нових технологій навчання, основою яких є комп'ютерна графіка, геоінформаційні системи, мультимедіа-технології, об'єктно-орієнтоване програмування (RAD), ArhiCAD, офісні програми, та власних творчих здібностей студентів, дає викладачу можливість не лише подавати матеріал і спостерігати за реакцією аудиторії, а й змінювати «швидкість» подачі матеріалу, диференційовано підходити до кожного зі слухачів.

Виходячи із зазначеного вище, ми вважаємо, що врахування відповідних рівнів творчої сформованості студента в поєднанні з інформаційними технологіями, дасть позитивний результат при певних чинниках:

- визначення навчальних цілей використання інформаційних технологій;
- рівень технічного забезпечення комп'ютерних лабораторій;

- особливості навчальних програм для студентів конкретної спеціальності;
- володіння методиками використання інформаційних технологій, розробка або вибір необхідних програмних засобів;
- дидактична та методична підтримка процесу впровадження інформаційних технологій;
- рівень підготовки студентів із тем, що будуть розглядатися;
- ступінь зацікавленості студентів формою та змістом заняття;
- урахування індивідуальних психологічних особливостей студентів;
- наявність системи поточного та підсумкового контролю.

Усі згадані компоненти за умови зведення їх у цілісну систему навчання стають унікальним знаряддям у вмілих руках педагога.

Висновки. Отже, одним із завдань, що стоять нині перед вищою школою, є створення єдиного інформаційного середовища, метою якого є розширення можливостей одержання студентами якісної професійної освіти на основі доступу до ресурсів світового інформаційно-комунікативного простору, формування готовності до ефективної діяльності в швидкоплинному світі та здібностей до самостійного прийняття рішень, умінь користуватись новими інформаційними технологіями. Саме майбутні фахівці з економічних дисциплін покликані створити високоефективну систему, що є важливою базою для формування могутньої держави. Для подальшого розвитку та швидкого впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес науковцям, методистам, психологам і програмістам необхідно й у подальшому створювати алгоритми та системи об'єктно – орієнтованого програмування та на їх базі спеціальні мультимедійні навчальні програми з різних дисциплін, в які крім інформаційної частини, закладати певний рівень інтелекту, що дасть змогу викладачу або навчальній програмі самостійно вибирати певний рівень складності та швидкості навчання, уміло пристосовуватись до користувача.

Література:

1. Козленко М.Н. Ділові ігри в ухваленні управлінських рішень. – М.: Вид-во ВЗГПІ, 1992. – 173 с.
2. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кичук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
3. Федулова Л.І. Проблеми розвитку економіки знань в контексті вступу України до ЄС// Актуальні проблеми економіки №4 (46), 2005. – С.104.
4. Arnborg B. Bjerke Methodology for Creating Business Knowledge, London, 1996, 548 p.

У статті розглянуто значення інформаційного середовища у процесі підготовки майбутніх фахівців економічних коледжів; визначено важливість застосування комп'ютерних технологій, зокрема, комп'ютерних ділових ігор у формуванні творчих умінь, творчого мислення студентів у навчальному процесі. В статті рассмотрено значение информационной среды в процессе подготовки будущих специалистов экономических колледжей; важность применения компьютерных технологий, в частности, компьютерных деловых игр в формировании творческих умений, творческого мышления студентов в учебном процессе.

Ключові слова: інформаційні технології, комп'ютерна ділова гра, творчий потенціал, творча особистість.

В статье рассмотрено значение информационной среды в процессе подготовки будущих специалистов экономических колледжей; определена важность применения компьютерных технологий, в частности, компьютерных деловых игр в формировании творческих умений, творческого мышления студентов в учебном процессе. В статье рассмотрено значение информационной среды в процессе подготовки будущих специалистов экономических колледжей; важность применения компьютерных технологий, в частности, компьютерных деловых игр в формировании творческих умений, творческого мышления студентов в учебном процессе.

Ключевые слова: информационные технологии, компьютерная деловая игра, творческий потенциал, творческая личность.

The article deals with the meaning of informative sphere in the process of preparing the future specialists of economic colleges; the importance of the usage of computer technologies as well as computer business games in the forming of creative skills, students creative thinking in the studying process is defined.

Keywords: information technologies, computer business game, creative potential, creative personality.